

Een netje mét! De 47e Kor en Bottocht

H.J. Ahrens

SAMENVATTING

Het Genootschap Kor en Bot ging op 6 september 1997 voor de 47ste keer op bontentocht. Zo'n 60 fossielen van herten, paarden en olifantachtigen uit het Vroeg Pleistoceen (ca. 2 miljoen jaar geleden) werden uit de Oosterschelde opgevisst. Joop van Veen van Teylers museum zorgde voor een primeur door ook enkele muizenkiezen naar boven te halen.

SUMMARY

60 fossil remains of deer, horses and proboscideans dating from the Early Pleistocene (ca. 2 million years ago) have been trawled up from the Eastern Scheldt estuary during the 47th palaeontological expedition of the Kor en Bot Society on the 6th of September 1997. For the first time some molars of mice were fished up by Joop van Veen of Teylers Museum.

Naast botten nu ook muizen

Het was weer aardig raak tijdens de 47e bontentocht. De mannen van de mosselkotter ZZ8 kregen weer heel wat fossiele beenderen van uitgestorven dieren in hun netten. Joop van Veen van Teylers Museum zorgde voor een primeur door de vangst van muizenkiezen.

Muizenkiezen zijn klein en de mazen van de mosselnetten groot. De kleinste botjes die er nog in blijven hangen, zijn teenkootjes van paarden en runderen. Hoeveel kleine knagers zijn tijdens de 46 bontentochten door de mazen van het net geglipt? Gelukkig heeft Joop na wat Willie Wortelen een vangapparaat ontwikkeld, waarmee micro

fossielen van de bodem kunnen worden geschraapt. Een belangrijke bijdrage aan de wetenschappelijke studie van de fossiele fauna van de Oosterschelde. Joop van Veen doet zijn vangst elders in deze Cranium uit de doeken.

Uitgeput?

Dit jaar werd opnieuw De Hammen, een diepe geul ten westen van Zierikzee, als visplek uitgekozen. Deze geul blijft behoren tot de diepste insnijdingen in de Zeeuwse bodem. In de geschiedenis van Kor en Bot zijn ter plaatse al heel wat resten van landzoogdieren uit het Vroeg Pleis-

toecen (tussen de één en twee miljoen jaar geleden) opgevist. Per bottentocht gaat het niet om enorme hoeveelheden. Maar 46 visdagen en zo'n 2000 trekken met de sleepnetten hebben bij elkaar wel een aardige verzameling opgeleverd.

Aan boord van de ZZ8 verzochten enkele oudgediende Kor en Bot-gangers echter dat het de laatste jaren allemaal wat minder lijkt te worden. Volgens hen is het steeds lastiger om een lonende vangst bij elkaar te slepen. Complete en fraaie stukken zouden ook zeldzamer worden. Het is meer van af en toe een fraai stuk tussen eindeloos veel fragmenten. De vraag is: zijn De Hammen door de bottentochten van de afgelopen jaren leeggevist?

Natuurlijk, er is het een en ander veranderd. Door de afsluiting van de Oosterschelde is de stroming afgenomen. Het water heeft daardoor minder schurende kracht, met als gevolg dat er minder fossielen bloot komen te liggen. Geulen die vroeger open lagen, slibben dicht. Verder kun je aan de vele opgeviste stenen - er zitten joekels bij - zien dat de oeververzwaring van de dijk in de geulen belandt en het voor de stroming moeilijker wordt om de bodem uit te slijpen. En is het niet logisch dat er alleen maar 'rommel' op de bodem blijft liggen als je alle mooie stukken wegvist?

Het is niet moeilijk om in de Zeeuwse wateren andere goede visplekken te vinden. In de Put van Domburg, de Roompot en de nog open Westerschelde zijn rijke vindplaatsen voorhanden. In de zomer van 1997 hield de Zeeuwse Academie van Wetenschappen een bottentocht op de Westerschelde. Daarbij kwamen zo'n zestig grote walviswervels naar boven.

Maar voor Kor en Bot blijft De Hammen om een aantal redenen dé visplek. Om te beginnen is het niet zo dat er helemaal niets meer naar boven komt. Elke bottentocht levert nog voldoende op. Ten tweede breng je door systematisch op één plek te vissen, fossielen uit dezelfde lagen en van min of meer vergelijkbare ouderdom bij elkaar. Je kunt het materiaal daardoor beter onderling vergelijken. Bovendien groeit de verzameling vanzelf uit tot een zo compleet mogelijk overzicht van de dieren die hier twee miljoen jaar geleden hebben rondgelopen. Ten derde worden de coördinaten van elke trek die fossielen oplevert, vastgelegd, zodat de zoekacties steeds meer zijn te concentreren tot de fossielrijke plekken. Tenslotte hebben De Hammen als voordeel dat er weinig 'menging' is met fossielen van Pliocene zeezoogdieren en Laat-Pleistocene landzoogdieren.

De vangst

Blijkens de vangst van deze keer ligt er nog genoeg op de Oosterscheldebodem. Tussen het materiaal dat de kotterbemannings op het dek werd uitstortte, werden zestig fossielen van landzoogdieren uit het Vroeg Pleistoceen aangetroffen. Er zaten veel fragmenten bij, maar ook gave exemplaren. Opvallend was weer het grote aantal resten

van herten. Van een klein hert kwamen een sprongbeen, een proximale fragment van een radius en de basis van een gewei naar boven; van het grote hert *Eucladoceros* 4 fraaie basisstangen van geweien. *Mammuthus meridionalis*, de voorloper van de wolharige mammoet, was vertegenwoordigd door een nog niet aangekauwde kies van een juveniel exemplaar, stukjes stoottand, een distaal fragment van een schouderblad en een distaal fragment van een zeer grote tibia. Verder werden van *M. meridionalis* enkele hand- en voetwortelbeenderen gevonden, waaronder een triquetrum. Een zeer fraaie vondst was de vrijwel complete tibia van de mastodon *Anancus arvernensis*. De gewrichtsvlakken ontbraken; het ging dus om een vrij jong individu. Van het paard *Equus robustus* kwamen een fragment van een metapode en twee 1e en 2e phalangen naar boven.

Expeditioneleider John de Vos keek tevreden neer op de vangst. Er viel zelfs wat mee te doen. Na wat puzzelen construeerde hij uit enkele losse paardenbotjes een mooi pootje.

Volgend jaar weer op naar De Hammen voor nog een netje mét!

Adres van de auteur:

Hansjorg Ahrens
Naturalis - Nationaal Natuurhistorisch Museum
Postbus 9517
2300 RA Leiden